

VAIKO PAĖMIMO IŠ NESAUGIOS ŠEIMOS APLINKOS IŠŠŪKIAI: VAIKO TEISIŲ APSAUGOS DARBUOTOJŲ PATIRTYS

VIOLETA GEVORGIANIENĖ, LIJANA GVALDAITĖ,
JŪRATĖ CHARENKOVA, DONATA PETRUŽYTĖ,
MIROSLAVAS SENIUTIS, EGLĖ ŠUMSKIENĖ,
LAIMUTĖ ŽALIMIENĖ

VILNIAUS UNIVERSITETAS

Anotacija. Atvykę į šeimą ir svarstydami, ar galima palikti vaiką šeimoje, ar jį reikia perkelti į saugią aplinką, vaiko teisių apsaugos darbuotojai susiduria su prieštaravimu tarp savo veiklos kaip profesinės misijos traktavimo ir sprendimo paimti vaiką dviprasmiškumo. Iššūkiai renkantis tinkamiausią sprendimą susiję ne tik su tėvų ir vaikų elgesiu, nepakankama informacija apie vaiko ir šeimos situaciją, laiko stoka sprendimui priimti, bet ir su institucinėmis, organizacinėmis problemomis. Straipsnis parengtas įgyvendinant Lietuvos mokslo tarybos projektą „Vaiko gerovės profesionalų darbo vietos kokybė“ (S-MIP- 19- 37, 2019–2021).

Reikšminiai žodžiai: vaiko teisių apsaugos darbuotojai, vaiko paėmimas, sprendimo priėmimas.

ĮVADAS

Vaiko teisių apsauga (VTA) tiek Lietuvoje, tiek tarptautiniame kontekste iki šiol yra viena sudėtingiausių, daugiausia dilemų keliančių socialinės politikos ir gerovės sektoriaus sričių (Cabiati, 2017; Žalimienė et al., 2020). Geriausių vaiko interesų ir jo saugumo užtikrinimas tais atvejais, kai tėvai nesukuria vaikui saugios aplinkos, yra svarbi ir sudėtinga VTA darbuotojų funkcija, turinti ilgalaikių pasekmių ir atskiriamam vaikui, ir

jo tėvams, ir visuomenei (Arad-Davidzon ir Benbenishty, 2008; Broadley, 2016), pasižyminti kompleksišku ir vykdoma didelio neužtikrintumo sąlygomis (Berrick ir kt., 2015). Dėl vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos situacijos jautrumo viešajame diskurse dažnai galima pastebėti itin kritišką VTA specialistų veiklos vertinimą: jie kaltinami viršiję įgaliojimus arba netinkamai atlikę savo darbą grėsmės vaiko saugumui situacijoje (Parton, 2004). Galima teigti, kad vaiko paėmimas iš nesaugios šeimos aplinkos kelia daug iššūkių šią funkciją atliekantiems darbuotojams. Iššūkis šiame straipsnyje suprantamas kaip situacija, reikalaujanti iš darbuotojo didelių psichinių ar fizinių pastangų, norint sėkmingai ją išspręsti, taigi ir išbandanti asmens gebėjimus ir galias (pgl. *Cambridge Dictionary*). Claiborne ir kt. (2011) tyrimas parodė, kad iššūkiai vaiko gerovės profesionalų darbe kuria tam tikrą organizacijos mikroklimatą, motyvacinę aplinką, kurie didina darbuotojų atsidavimą darbui. Tačiau svarbu, kad organizacija investuotų į paramą darbuotojams, dirbantiems iššūkių aplinkoje.

VTA specialistams darbe kylantys iššūkiai lemia aukštą patiriamo streso lygį, dažną darbuotojų kaitą ir didesnę perdegimo, psichologinio išsekimo riziką (McFadden, Campbell ir Taylor, 2014; Cabiati, 2018; Shin, 2011; Hunt ir kt., 2016; Truter, Theron ir Fouche, 2017). Pabrėžiami prieš VTA darbuotojus nukreiptos vaiko globėjų agresijos atvejai (Shin, 2011; Kim ir Hopkins, 2015), o pats darbas apibūdinamas kaip „didelio krūvio“, „padidinto mobilumo“, „daugiafunkcinis“, „daugiadimensinis“ (Žalimienė ir kt., 2020).

Nesutarimas dėl vaiko nepriežiūrą rodančių požymių visumos, geriausio vaiko intereso aiškaus apibrėžimo nebuvimas, tėvų nepriežiūros ir rizikos kriterijų miglotas teisinis apibrėžimas ir teisinių gairių, detalizuojančių, kada iš nesaugios šeimos aplinkos reikia paimti vaiką, neaiškumas, šeimos situacijos unikalios aplinkybės, tam tikros VTA darbuotojo asmeninės savybės, šalies kontekstas yra dažniausiai įvardijami veiksniai ir sąlygos, darantys įtaką sprendimo paimti vaiką priėmimo procesui (Arad-Davidzon ir Benbenishty, 2008; Font ir Maguire-Jack, 2015). VTA specialisto galimo šališkumo ar klaidų priimant sprendimą riziką didina tai, kad sprendimai dažnai priimami remiantis nepilna informacija apie vaiko ar šeimos situaciją, be to, sudėtinga nuspėti priimto sprendimo pasekmes. Pavyzdžiui, Lauritzen, Vis ir Fossum

(2018) teigimu, darbuotojų naudojamos rizikos vertinimo priemonės dažniausiai neleidžia tiksliai numatyti, ar konkrečios šeimos atveju tėvų nepriežiūra ar smurtas vaiko atžvilgiu pasikartos ateityje. Doyle (2007), Sankaran ir Church (2016) tyrimų duomenys atskleidė, kad sunku nuspėti, kokias pasekmes – labiau teigiamas ar labiau neigiamas – vaiko likimui turės paėmimas: neužtikrinto paėmimo atvejais vaikų, kuriuos buvo nuspręsta palikti su tėvais, gerovė ilgalaikėje perspektyvoje buvo didesnė, palyginti su vaikais, kurie buvo paimti iš tėvų ir perduoti globoti.

Priimdami sprendimą paimti vaiką iš šeimos ar palikti jį su tėvais, darbuotojai turi įvertinti abiejų alternatyvų riziką ir galimas pasekmes. Svarbu paminėti, kad rizika gali būti ir matoma akivaizdžiai (pavyzdžiui, fizinio smurto žymės ant vaiko kūno), ir nepastebima stebėtojiui iš šalies (pavyzdžiui, psichologinės ar seksualinės prievartos atveju), o laikas, per kurį VTA darbuotojas turi įvertinti riziką, galimas savo sprendimo pasekmes vaikui ir tėvams bei priimti teisingą sprendimą, yra ribotas. Todėl sprendimas neretai priimamas remiantis nepilna informacija. Anot Titterton (2005), niekada nepavyks visiškai eliminuoti rizikos, susijusios su šeimos gyvenimu, tačiau adekvatus, pamatuotas sprendimas turi būti kiek galima geriau pagrįstas situacijos pažinimu. Tai reiškia, kad iššūkių, su kuriais susiduria VTA darbuotojai, paimdami vaiką iš šeimos, identifikavimas gali prisidėti prie geresnio situacijos pažinimo ir sumažinti netinkamo sprendimo priėmimo riziką.

Galima pastebėti, kad yra nemažai tyrimų, skirtų atskleisti, kaip VTA darbuotojai priima sprendimą, ar vaiką reikia paimti iš nesaugios šeimos aplinkos, ar ne, tačiau tyrimų, kuriais siekiama atskleisti iššūkius, kylančius šį sprendimą priimantiems darbuotojams, ar platesnį paėmimo funkcijos įgyvendinimo kontekstą, nepakanka. Kaip teigia Žalimienė ir kt. (2020), Lietuvoje iki šiol mažai domėtasi VTA specialistų darbo organizavimu ir jų profesinės gerovės klausimais, nors ši tema itin aktuali tobulinant vaiko teisių ir gerovės sistemą. Taigi šiame straipsnyje **siekiami** atskleisti, su kokiais iššūkiais susiduria VTA darbuotojai, vykdydami vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos funkciją. Šių iššūkių identifikavimas, tikėtina, padėtų sumažinti galimą netinkamo sprendimo priėmimo riziką ir neigiamas šio sprendimo pasekmes vaikui, šeimai ir pačiam darbuotojui, taip gerinant tiek vaiko

apsaugos sistemos efektyvumą, tiek VTA darbuotojų darbo kokybę ir pasitenkinimą darbu. Kita vertus, identifikuoti iššūkiai leidžia išvelgti, kokia organizacijos parama reikalinga su jais susiduriančiam darbuotojui, kad jie nedarytų neigiamos įtakos jo saviveiksmingumo suvokimui ir plačiąja prasme – profesinei gerovei.

METODOLOGIJA

Kiekybinio tyrimo strategijos pasirinkimą lėmė ankstesniame etape sukaupta kokybinio tyrimo empirinė medžiaga, vykdant Lietuvos mokslo tarybos finansuojamą projektą.¹ Kokybinio tyrimo rezultatai leido aptikti daugybę problemų, su kuriomis susiduria VTA darbuotojai, įgyvendindami vaiko paėmimo iš šeimos funkciją. Siekiant išsiaiškinti šių problemų paplitimą bei vertinimą minėtos grupės darbuotojų populiacijoje, buvo nuspręsta pasitelkti kiekybinio tyrimo strategiją.

Tiriamųjų atranka ir tyrimo eiga. Tiriamųjų imtis buvo suformuota remiantis viešai prieinama informacija apie 12 teritorinių VTA skyrių personalą. Duomenys buvo renkami 2020 metų spalio–gruodžio mėn. Tyrėjų komanda išsiuntė kvietimą dalyvauti tyrime 415 el. pašto adresatams. Po 3 savaičių pakartotas el. laiškas su kvietimu užpildyti anketą. Dar po 3 savaičių raginimą užpildyti anketą pakartėjo VTA administracija. Gautos 182 anketos, iš jų 4 buvo atmestos kaip netinkamai užpildytos. Duomenų analizei panaudotos 178 anketos.

Tyrimo metodas ir duomenų analizė. Tyrimui atlikti buvo pasirinktas kiekybinės standartizuotos apklausos metodas, leidžiantis be didelių laiko sąnaudų gauti didelį kiekį informacijos ir apklausti daugiau žmonių. Apklausų atlikimas standartizuotomis metodikomis (Kardelis, 2005) lemia lengvesnį duomenų analizavimą, apibendrinimą ir interpretavimą. Anketos forma buvo paskelbta www.apklausk.lt platformoje. Gautiems duomenims apdoroti buvo naudojama „IBM SPSS Statistics“ (26) programa, o duomenims grafiškai iliustruoti – „Microsoft Office Excel“ (2016) programa. Analizės teorinė prieiga yra iššūkių ir paramos

¹ Projektas „Vaiko gerovės profesionalų darbo vietos kokybė“ finansuojamas Lietuvos mokslo tarybos lėšomis (LMTLT), sutarties Nr. S-MIP-19-37 (projekto trukmė – 2019–2021 m.).

(angl. „challenge and support“) teorija, kurios pagrindinė idėja – asmens augimui svarbu, kad būtų balansas tarp iššūkio ir paramos, atliekant tam tikras veiklas (Sanford, 1966). Tad vaiko teisių apsaugos darbuotojų patiriamus iššūkius galime traktuoti ne tik kaip patiriamas problemas, bet ir kaip jų profesinio augimo galimybę, jeigu jie gauna atitinkamą paramą. Iššūkis suprantamas kaip netikrumo, neapibrėžtumo situacija, kuri reikalauja fizinių ir mentalinių pastangų ją įveikti (Moore, 2014).

Tyrimo etika. Leidimas atlikti tyrimą buvo gautas iš Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos (VTAĮT) prie SADM.

TYRIMO REZULTATAI

Tyrimo dalyvių sociodemografinės charakteristikos. Absoliuti dauguma tyrimo dalyvių (86 proc.) buvo moterys. Kaip teigia Mažeikienė ir Dorelaitienė (2012), socialinio darbo srityje (kaip ir švietimo, slaugos, paslaugų teikimo) dominuoja moterys, tad panašu, kad profesinė segregacija į moterų ir vyrų profesijas ganėtinai ryški ir vaiko teisių apsaugos srityje. Nors pagal amžiaus grupes respondentų pasiskirstymas gana panašus, didžiausia tyrimo dalyvių dalis (39,3 proc.) priklausė amžiaus grupei nuo 23 iki 39 metų, 40–49 m. amžiaus grupei priklausė 29,2 proc. tyrimo dalyvių, 31,5 proc. respondentų buvo 50 m. ir vyresni.

Analizuojant tyrimo dalyvių darbo trukmę dominavo 2–3 m. darbo patirtį turintys asmenys (36,5 proc.). Iki 2 metų darbo patirtį vaiko teisių apsaugos srityje turėjo 32 proc. tyrimo dalyvių, 4 metų ir daugiau – 31,5 proc. Verta paminėti, kad klausimas apie darbo patirtį buvo atviras ir tyrimo dalyvių buvo klausiama, kiek laiko jie eina dabartines pareigas. Atsakymai buvo įvairūs – nuo kelių mėnesių iki beveik 36 metų. Tikėtina, kad galutiniam procentiniam atsakymų pasiskirstymui įtakos galėjo turėti 2018 m. vaiko teisių apsaugos institucinė reforma, po kurios keitėsi vaiko teisių apsaugos skyrių vidinė struktūra ir pareigybės – taigi asmuo, dirbantis vaiko teisių apsaugos srityje 15 metų, galėjo nurodyti, kad dabartinėse pareigose dirbo pastaruosius 2 ar 3 metus, nes jo pareigybė galėjo atsirasti po reformos.

Darbas vaiko teisių apsaugos srityje priskiriamas prie profesijų, turinčių aukštą darbuotojų kaitos (angl. *turnover*) lygį, tad toks tyrimo dalyvių pasiskirstymas pagal darbo šioje srityje trukmę tarsi leidžia

daryti prielaidą, kad didžioji dalis specialistų po maždaug 3 metų darbo keičia profesiją ar darbo sritį. Visgi, anot Burns ir Christie (2013), svarbu paminėti, kad kai kuriais atvejais darbuotojų kaita gali būti susijusi ne su siekiu palikti vaiko teisių apsaugos sritį, o su karjeros plėtros galimybėmis, pavyzdžiui, darbuotojai gali atsisakyti tiesioginio darbo su šeima dėl vadovaujančių ar administracinių pozicijų toje pačioje organizacijoje.

Didžioji dalis tyrimo dalyvių (55 proc.) buvo vaiko teisių apsaugos specialistai, nagrinėjantys vaiko teisių pažeidimus, mažesnė dalis – budėtojai² (24,7 proc.). „Kitas“ pareigas užimančių tyrimo dalyvių grupėje dominavo patarėjai ir vyr. specialistai-teisininkai (23 proc.). Didelė dalis tyrimo dalyvių nurodė aptarnaujantys kaimiškas (rajono) vietas (42,1 proc.), didmiesčių (22,5 proc.) ir kitų miestų teritorijose (33,1 proc.) dirbančių vaiko teisių apsaugos specialistų buvo mažiau. Svarbu paminėti, kad kai kuriais atvejais specialistai nurodė, kad reaguoja į vaiko teisių pažeidimus ne tik miesto, kuriame dirba, teritorijoje, tačiau vyksta ir į rajoną bei artimiausias apskritis, tad vienos komandos aprėpiama teritorija gali būti labai plati.

Didžiausią tyrimo dalyvių grupę sudaro socialinio darbo (36,5 proc.) arba edukologijos / pedagogikos (41,5 proc.) krypties išsilavinimą turintys vaiko teisių apsaugos specialistai. 21,3 proc. respondentų turėjo teisės krypties išsilavinimą. Mažesnė tyrimo dalyvių dalis nurodė turintys psichologijos (7,9 proc.), viešojo administravimo (6,7 proc.) ir vadybos (2,8 proc.) krypties išsilavinimą. Atsakydami į klausimą apie išsilavinimą tyrimo dalyviai galėjo rinktis kelis atsakymo variantus: kai kurie turėjo skirtingo tipo išsilavinimą skirtingose aukštojo mokslo pakopose. Darbas vaiko gerovės srityje įprastai atliekamas neaiškumo (angl. *uncertainty*) ir profesinės diskrecijos (angl. *professional discretion*), neapibrėžtumo sąlygomis, tad tarpdisciplininės žinios ir nuolatinis mokymasis ne tik sudaro asmeninio augimo sąlygas praktikams, bet ir turi naudos paslaugų vartotojams, nes darbuotojai yra labiau pasirengę

² VTA budėtojai dirba naktį, savaitgaliais ir švenčių dienomis. Jų pagrindinė funkcija – nagrinėti pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus. Skirtingai negu VTA gynėjai, jie neatlieka vaiko situacijos vertinimo, tik nustato poreikį (ne)vertinti vaiko situaciją ir, jeigu nustatomas vaiko apsaugos poreikis, toks poreikis yra, budėtojai paima vaiką iš nesaugios aplinkos.

dirbti nuolat besikeičiančiame, inovatyvių sprendimų reikalaujančiame pasaulyje (Cabiati, 2017).

Vaiko paėmimo funkcija: misija padėti ar sunkus darbas? Kaip minėta, vaiko paėmimas iš nesaugios šeimos aplinkos yra įvairiais atžvilgiais sudėtinga užduotis, stipriai paveikianti visus šios situacijos dalyvius. Siekiant atskleisti, kaip šią funkciją vertina VTA darbuotojai, tyrimo dalyviams buvo užduotas atvirojo tipo klausimas, kurio atsakymai sugrupuoti į keturias grupes, siekiant atskleisti, kokių asociacijų pirmiausia kyla darbuotojams, galvojant apie savo atliekamą darbą. Žemiau lentelėje pateikiami dažniausiai paminėti atsakymai (žr. 1 lentelę).

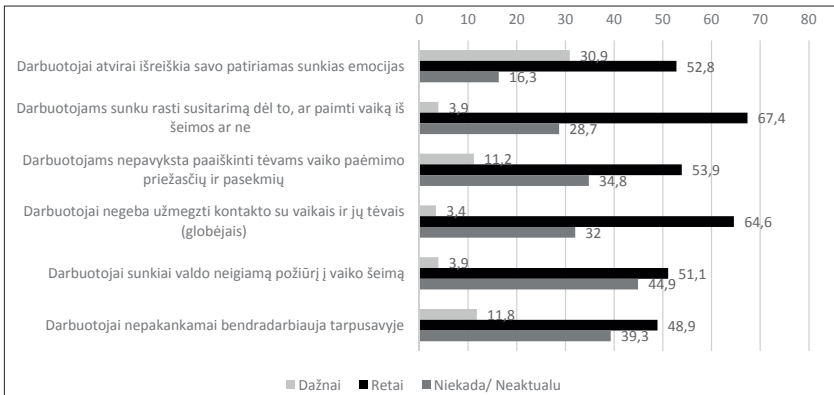
1LENTELĖ. KĄ JUMS REIŠKIA PAIMTI VAIKĄ IŠ ŠEIMOS?

Atsakymų grupė	Atsakymo pavyzdys
Pagalba vaikui, šeimai	Vaiko apsauga (nuo smurto, pavojaus sveikatai ir gyvybei); išgelbėjimas iš nesaugios aplinkos; vaiko geriausio intereso siekimas; vaiko teisių ir saugios aplinkos užtikrinimas.
Tiesiog darbas	Standartizuota procedūra, savo tiesioginių funkcijų atlikimas, stengiantis atsiriboti nuo patiriamų emocijų.
Sunkios emocijos, susijusios su atsakomybe ir baime dėl savo saugumo	Emociškai sunkus darbas, patiriamos neigiamos emocijos: stresas, nerimas, abejonės, įtampa; atsakomybė už priimtą sprendimą; baimė dėl galimo užpuolimo, fizinių sužalojimų.
Sunkios emocijos, susijusios su nerimu dėl tolesnio vaiko likimo	Vaiko paėmimo užduotis yra susijusi su balansavimu tarp siekio padėti vaikui ir pasekmių, kurias paėmimas turės šeimai, vaikui, darbuotojui. Visuomet emociškai sunku atskirti vaiką nuo šeimos, kurią jis myli ir kuri tuo metu negeba juo pasirūpinti, tačiau atskyrimu siekiama perkelti vaiką į fiziškai ir psichologiškai saugesnę aplinką, tikintis, kad tėvai pasimokys iš savo klaidų.

Didžiajai daliai (47 proc.) tyrime dalyvavusių vaiko teisių apsaugos specialistų vaiko perkėlimas iš nesaugios šeimos aplinkos asocijuojasi su pagalba vaikui ir šeimai, tai atsispindi ir kitų mokslininkų tyrimuose. Antai Cabiati ir kt. (2018) teigia, kad pirmiausia vaiko teisių apsaugos specialistai pabrėžia savo misiją padėti šeimoms. Kaip teigia Mills (2013), lyginant skirtingas sritis, kuriose dirba socialiniai darbuotojai, vaiko

teisių apsauga susijusi su emociškai stipriausiais išgyvenimais – darbinėje veikloje nėra daug įvykių, kurie patiriamų emocijų lygiu prilygtų vaiko atskirymui nuo tėvų. Be to, atskirimas, nors ir reikalingas siekiant vaiko geriausių interesų ir užtikrinant jo saugumą bei gerovę, gali turėti itin neigiamų pasekmių vaikui, jo tėvams ir visuomenei (Broadley, 2016; Sankaran, Church ir Mitchell, 2019). Tyrimo dalyvių refleksijos apie tai, ką jiems reiškia vaiko paėmimas iš nesaugios šeimos aplinkos, atskleidžia šio sprendimo svarbą ir sudėtingumą, kai reikia suderinti vaiko gerovės užtikrinimo siekį ir galimas neigiamas pasekmes vaikui ir šeimai ilgalaikėje perspektyvoje.

Sprendimo paimti vaiką priėmimas komandoje. VTA darbuotojai į pranešimus apie galimus vaiko teisių pažeidimus dažniausiai reaguoja komandoje, kurią sudaro du žmonės. Kadangi sprendimas paimti vaiką iš nesaugios šeimos aplinkos turi būti priimamas greitai ir įvertinus daugybę šeimos situacijos ir aplinkos veiksnių, šių dviejų asmenų sklandus darbas komandoje yra itin svarbus. Tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti, kaip dažnai paimant vaiką iš nesaugios šeimos aplinkos pasireiškia problemos, susijusios su į iškvietais reaguojančių specialistų komandos darbu (žr. 1 pav.).

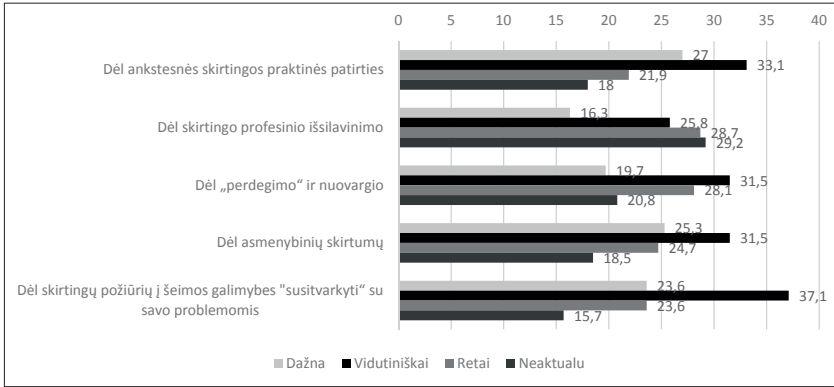

1 PAV. PROBLEMAS, SUSIJUSIOS SU SPECIALISTŲ KOMANDOS DARBU VAIKO PAĖMIMO IŠ NESAUGIOS APLINKOS METU

Dažniausiai pasitaikančiomis problemomis tyrimo dalyviai įvardijo atvirą sunkių išgyvenimų reiškimą, nepakankamą tarpusavio bendradarbiavimą ir sunkumus išaiškinant tėvams vaiko paėmimo priežastis ir pasekmes. Galima pastebėti, kad su darbuotojų komandos elgesiu, požiūriu į šeimą ar profesionalumu susijusios problemos pasireiškia retai arba yra neaktualios, taigi sunkumai, susiję su vaiko paėmimu, labiau siejami su išoriniais veiksniais, pavyzdžiui, tėvų elgesiu, laiko apribojimais ar tarpžinybiniu bendradarbiavimu.

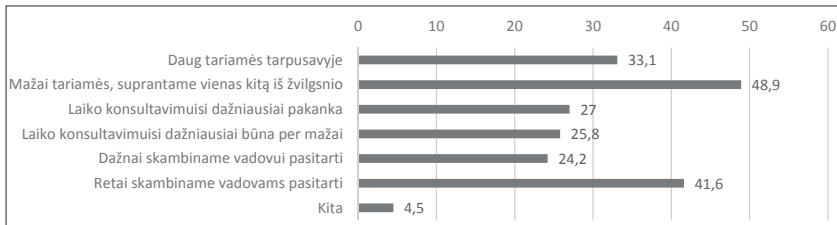
Laikas yra nepaprastai svarbus veiksnys priimant sprendimą dėl vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos. Vaikų teisių apsaugos specialistai dažnai turi ribotą laiką ir išteklius priimti sprendimus dėl tinkamiausios intervencijos apsaugant vaikus – ar vaiką geriau paimti, ar yra kitų būdų padėti jam ir šeimai (Milani ir kt., 2020). Įtampa tarp reikalavimo priimti greitą sprendimą ir laiko, kurio reikia informacijai surinkti ir patikslinti, gali turėti įtakos specialistų vertinimų ir sprendimų priėmimo kokybei, nes yra mažiau galimybių surinkti išsamią informaciją apie vaiką ar šeimą, įvertinti skirtingas galimybes ir nuspręsti, ar situacija atitinka vaiko paėmimo iš nesaugios aplinkos kriterijus (Lamponen, Poso ir Burns, 2019). Pasirinkimas „Kita“ buvo susijęs su darbuotojų pasiruošimu vykti į iškvietimą: galimi situacijos scenarijai ir jų sprendimo būdai buvo aptariami su kolega dar prieš atvykstant. Gali būti, kad vaiko teisių apsaugos specialistai buvo linkę planuoti situaciją ir galimus savo veiksmus dėl riboto laiko sprendimui priimti atvykus pas šeimą.

Tyrimo dalyvių buvo klausiama, kokios priežastys dažniausiai lemia skirtingų nuomonių atsiradimą komandoje priimant sprendimus, susijusius su vaiko paėmimu iš nesaugios šeimos aplinkos (žr. 2 pav.). Dažniausiai nurodomos skirtingų nuomonių atsiradimo priežastys buvo susijusios su skirtinga ankstesne praktine specialistų patirtimi, asmenybės skirtumais ir skirtingu šeimos galimybių išspręsti savo problemas vertinimu.

2 PAV. SPECIALISTŲ SKIRTINGŲ NUOMONIŲ KOMANDOJE PRIEŽASTIS

Sprendimą paimti vaiką iš nesaugios šeimos aplinkos reikia priimti greitai ir atsižvelgus į daugybę kompleksinių veiksnių. Tyrimo dalyvių buvo klausiama, kaip jie įvertintų konsultavimosi procesą komandoje, kai reikia priimti sprendimą dėl vaiko paėmimo iš nesaugios aplinkos (žr. 3 pav.).

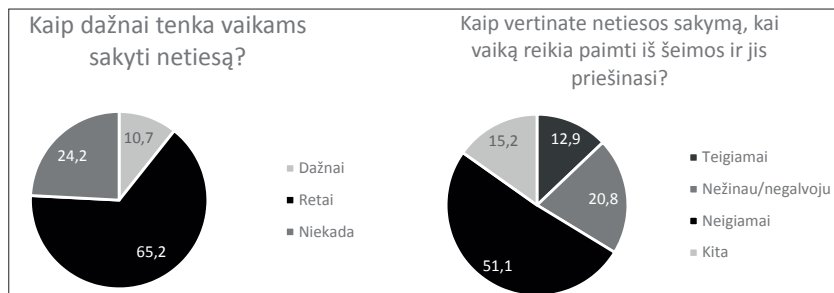

3 PAV. KONSULTAVIMOSI PROCESO KOMANDOJE VERTINIMAS

Tyrimo duomenys atskleidė, kad vaiko teisių apsaugos specialistų konsultavimosi vienas su kitu procesas yra intensyvus – jie vienas kitą supranta „iš žvilgsnio“ – ir gana retai skambinama vadovui tartis dėl sprendimo priėmimo. Laiko priimant sprendimą atžvilgiu nėra vienameikšmio rezultato: darbuotojai, kuriems laiko sprendimui priimti

pakanka, ir darbuotojai, kuriems laiko trūksta, pasiskirstė maždaug tolygiai.

Kaip buvo minėta, vaiko paėmimo iš šeimos situacijos pasižymi dideliu neapibrėžtumu, todėl specialistai gali nežinoti įvairių veiksnių, kurie turės įtakos tolesniam vaiko gyvenimui, pavyzdžiui, tėvų pasiryžimas susigrąžinti vaiką ar spręsti savo problemas, kitų šeimos narių galimybės ir noras rūpintis perkeltu vaiku ir kt. Dėl šios priežasties VTAS darbuotojai atsiduria situacijoje, kai negali vaikui pasakyti tiesos apie tolesnį darbą su šeima ir jiems tenka arba meluoti, arba sąmoningai nutylėti kai kurias detales. Be to, VTAS praktikoje pasitaiko situacijų, kai vaiką reikia paimiti iš nesaugios šeimos aplinkos, tačiau jis priešinasi, tad melas arba ne visos tiesos atskleidimas gali būti naudojami ir kaip technika greičiau įveikti vaiko pasipriešinimą. Tyrimo dalyvių buvo klausiama, kaip dažnai jiems tenka sakyti netiesą ir kaip jie vertina netiesos / ne visos tiesos sakymą vaikui paėmimo metu (žr. 4 pav.).

4 PAV. DARBUOTOJŲ TIESOS / NETIESOS SAKYMAS VAIKUI PAĖMIMO IŠ NESAUGIOS APLINKOS METU

Netiesos sakymą vaikams daugiau kaip pusė darbuotojų (51,1 proc.) vertina neigiamai, tačiau didelei daliai specialistų yra tekę rečiau ar dažniau tai daryti. Be to, yra dalis specialistų, kurie netiesos sakymą arba vertina teigiamai (12,9 proc.), arba negali išsakyti vienareikšmės nuomonės šiuo klausimu (20,8 proc.). Atsakymo variantą „Kita“ pasirinkę vaiko teisių apsaugos specialistai nurodė, kad netiesos ar ne visos tiesos

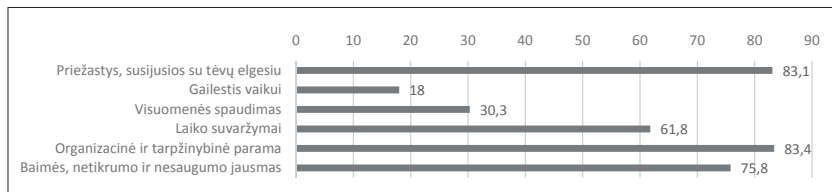
sakymas priklauso nuo situacijos: informaciją vaikui bandoma pateikti atsižvelgiant į jo amžių ir brandos lygį, gebėjimą suprasti ir interpretuoti darbuotojo pateikiamą informaciją. Buvo laikomasi nuomonės, kad kai kuriuos situacijos niuansus, susijusius su tėvų elgesiu ar įvykiu, dėl kurio buvo iškviešti VTAS darbuotojai, geriau nutylėti – pavyzdžiui, nesakyti vaikui, kad darbuotojai jį paims, nes jo tėvai priklausomi nuo alkoholio, o sušvelninti situaciją ir pateikti ją per kitą prizmės pusę – kad vaiko tėvai šiuo metu „serga“, todėl vaikui geriausia būtų pagyventi pas močiutę. Melavimas vertinamas neigiamai ir nėra toleruotinas, nes taip prarandamas vaiko pasitikėjimas darbuotojais. Vyravo nuostata, kad, nežinant tolesnių su vaiko šeimos situacija susijusių sprendimų, geriau taip vaikui ir pasakyti, nei vėliau galimai jį apgauti.

Priežastys, apsunkinančios vaiko paėmimą iš nesaugios šeimos aplinkos. Tyrimo dalyvių buvo prašoma nurodyti, kokios priežastys, jų nuomone, labiausiai apsunkina vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos procesą. Tolesnei analizei šios priežastys buvo suskirstytos į 6 grupes (žr. 2 lentelę).

2 LENTELĖ. VAIKO PAĖMIMĄ IŠ ŠEIMOS SUNKINANČIŲ PRIEŽASČIŲ GRUPĖS

Grupės
Gailestis vaikui.
Tėvų elgesys: abejingi tėvai; besipriešinantys tėvai; nesusikalbėjimas su tėvais.
Baimė, netikrumas, nesaugumas: darbuotojų baimė padaryti klaidą; šeimos situacijos neapibrėžtumai, neaiškumas; skirtingos jūsų ir kolegų nuomonės dėl vaiko paėmimo; darbuotojo saugumo stoka.
Laiko apribojimai: laiko stoka atvykus į šeimą; būtinumas viską daryti skubiai / skubėti.
Organizacinė parama: neturėjimas su kuo pasitarti; negalėjimas gauti efektyvią kitų kolegų konsultaciją; skirtingas į šeimą atvykusių specialistų situacijos matymas; vadovo paramos stoka.
Tarpžinybinė parama: sunkumai gauti informaciją, kur vaiką galima būtų laikinai nuvežti; policijos pareigūnų nepakankama / netinkama pagalba; kitų dalyvaujančių šalių (pvz., policijos pareigūnų ar kt.) nekompetencija; institucijų, dirbančių su šeima, nepakankama darbo kokybė.
Visuomenės spaudimas.

Tyrimo rezultatai atskleidė, kad dažniausiai pasitaikančios priežastys, apsunkinančios vaiko paėmimą, yra susijusios su organizacine ir tarpžinybine parama, tėvų elgesiu, baime, netikrumu ir nesaugumu bei laiko suvaržymais priimant sprendimą (žr. 5 pav.).

5 PAV. PRIEŽASTYS, APSUNKINANČIOS SPECIALISTŲ DARBĄ
VAIKO PAĖMIMO IŠ NESAUGIOS APLINKOS METU

Vaiko paėmimą iš nesaugios aplinkos apsunkinančios sąlygos dažnai susijusios su tėvų elgesiu, ypač agresijos demonstravimo atvejais – kaip minėta, VTA veiklos srityje fizinio užpuolimo, žalos aplinkai ar verbaliųjų grasinimų rizika yra itin aukšta. Be tėvų pasipriešinimo ar atviros agresijos apraiškų, sunkumų kelia ir tėvų abejingumas arba darbuotojo negalėjimas susikalbėti su tėvais, atsirandantis dėl tėvų neblaivumo arba nenoro bendradarbiauti. Shin (2011) tai sieja su VTA specialistų darbo pobūdžiu – VTA darbuotojų vaidmuo labiau siejamas su kontrole nei su pagalba ar rūpesčiu, ypač dėl to, kad VTA darbo dėmesio centre yra probleminio klientų elgesio korekcijos aspektas itin dažnas smurtaujančių ar vaiko neprižiūrinčių tėvų atveju.

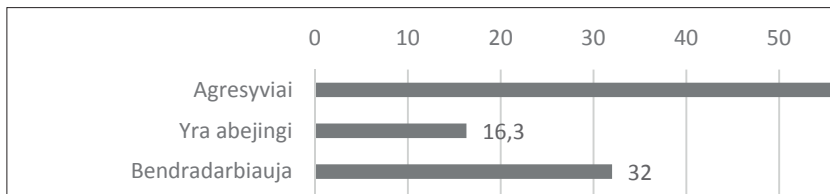
Tyrimo išryškėjęs gaillestis vaikui patvirtina, kad darbuotojai atlieka itin atsakingą ir jautrią intervenciją. Tyrimu nebuvo atskleistos gailėsčio priežastys, tikėtina, kad tai gali kilti susidūrus su vaikais, kurie gyvena nepalankiomis sąlygomis, patiria įvairiopą smurtą, arba dėl priimamo sprendimo atskirti vaikus nuo artimos aplinkos. Kaip ir minima literatūroje, darbuotojai išgyvena dėl to, kad jie galimai prisideda prie vaiko ir šeimos patiriamos kančios, vaiko artimiausių ryšių (ne tik tėvų, bet ir kitų artimų žmonių), namų aplinkos praradimo (Calcaterra, 2014).

Literatūroje pabrėžiama, kad smurto prieš VTA darbuotojus atvejais ypač svarbus organizacijos vaidmuo (Kim ir Hopkins, 2015; Strolin-Goltzman ir kt., 2016): siekiant užtikrinti darbuotojams reikalingą paramą ir paslaugas bei identifikuoti potencialiai pavojingas situacijas, organizacijose turėtų būti priimtos procedūros, užtikrinančios informavimą apie visus smurto atvejus ir nubrėžiančios tolesnio elgesio gaires. Ypatinę dėmesį reikėtų atkreipti į tai, kada ir kur smurto atvejai įvyksta, nes incidentų pasireiškimas gali skirtis atskiruose įstaigos padaliniuose ar pareigybėse. Visgi Hunt ir kt. (2016) tyrimo duomenys parodė, kad susidūrus su klientų agresija VTA darbuotojams trūko paramos ir supervizijos atsidūrus gąsdinančiose ir stresinėse aplinkybėse, be to, netinkamas organizacijos atsakas į tėvų agresiją neigiamai veikė darbuotojų asmeninį ir profesinį gyvenimą. Šalia organizacijos vaidmens padedant VTA specialistams įveikti agresijos situacijas, Truter, Theron ir Fouche (2017) tyrimas parodė, kad itin svarbus ir kolegų ar tiesioginio vadovo palaikymas per konstruktyvaus grįžtamojo ryšio suteikimą ir įgalinimo bei pasitikėjimo savimi jausmą stiprinančius patarimus.

Kaip buvo minėta, vaiko paėmimo iš šeimos situacija pasižymi kompleksišku ir vykdoma didelio neužtikrintumo sąlygomis, darbuotojams keliami dideli profesinės atsakomybės reikalavimai. Dėl to kyla baimės, nesaugumo, netikrumo jausmai. Nors priimami svarbūs sprendimai, dažniausiai tai vyksta esant dideliame laiko spaudimui ir stokojant patikimos informacijos (Knorth, 1998; Munro, 1996, 2008).

Vykdydami vaikų paėmimus, darbuotojai žino, kad yra stebimi (nebūtinai tiesiogiai) – policijos, kaimynų, žiniasklaidos ir jie negali suklysti, nes gali ne tik pakenkti vaikui ar šeimai, bet ir sulaukti neigiamo visuomenės atsako. Visuomenės spaudimas ypač ryškiai juntamas žiniasklaidoje, kurioje socialinių klausimų vaizdavimas turi kelių dešimtmečių tradicijas. Stevenson ir Parsloe (1978, cit. pgl. Franklin ir Parton, 2014) teigia, kad žiniasklaidos dėka socialinis darbas nėra privati veikla, kai specialistai dirba su savo klientais. Tai – viešojo diskurso ir gausybės prieštarų sritis, ypač kai kalbama apie specifinę, žurnalistus ypač dominančią socialinio darbo sritį – darbą su vaikais ir šeimomis (Franklin ir Parton, 2014).

Tėvų ir vaikų elgesys vaiko paėmimo metu. Tyrimo duomenys parodė, kad dažniausiai VTA specialistai atvykę į iškvietimą susiduria su agresyviu tėvų elgesiu – jie stumdomi, grasina, šaukia, ginčijasi, keikiasi (6 pav.).

60

70

6 PAV. TĖVŲ ELGESYS VAIKO PAĖMIMO IŠ NESAUGIOS APLINKOS METU

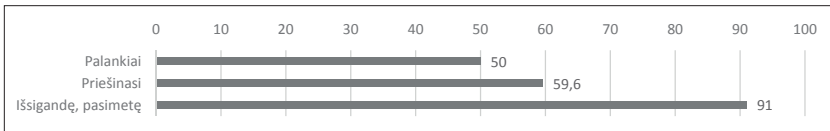
Syrstad ir Slettebo (2020) tyrimas atskleidė, kad tėvai dažnai nesupranta priežasties, kodėl jų vaikai buvo atskirti, ir jaučiasi „nugalinti“ VTA darbuotojų, tad galima daryti prielaidą, jog kuriais atvejais tėvų pasipriešinimas gali būti susijęs su bandymu apginti vaiką nuo, jų nuomone, neteisėto atskyrimo. Be to, autorių tyrimas parodė, kad VTA specialistų santykiai su tėvais ir pagalbos procesas šeimai išlieka sudėtingas ir paėmus vaiką: viena vertus, VTA darbuotojai paėmė vaikus, kita vertus, jie siūlo pagalbą šeimai. Broadhurst ir Mason (2020), Morganat ir kt. (2019) tyrimai atskleidė, kad paėmus vaiką motinos ne tik patyrė didelį stresą, psichosocialinę krizę ar net traumą, bet ir susidūrė su kitais sunkumais – pavyzdžiui, motinos vaidmens netektimi, ribota prieiga prie socialinės paramos išteklių ir kt. Wall-Wieler (2018) tyrimas parodė, kad tarp motinų, iš kurių buvo paimti vaikai (lyginant su motinomis, kurių vaikas miręs), buvo žymiai didesnis depresijos, nerimo, narkotikų vartojimo, apsilankymo pas gydytojus dėl psichikos ligų, hospitalizavimo dėl psichikos ligų ir psichotropinių vaistų vartojimo atvejų skaičius po netekties. Mėginimų nusižudyti, mirties savižudybe, išvengiamo ir neišvengiamo mirtingumo rodikliai taip pat buvo didesni tarp motinų, kurių vaikas pateko į globą.

Vaikų elgesio apraiškos paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos situacijoje buvo suskirstytos į tris kategorijas (3 lentelė).

3 LENTELĖ. VAIKŲ ELGESYS PAĖMIMO IŠ ŠEIMOS APLINKOS SITUACIJOJE

Elgesio modelis	Elgesio apraiškos pavyzdžiai
Palankiai	Elgiasi nuolankiai; yra dėkingi; laukia ir yra pasirengę vykti kartu.
Priešinasi	Verkia; slepiasi; demonstruoja atvirą arba užslėptą agresiją; priešinasi.
Išsigandę, pasimetę	Pasimetę; išsigandę.

Tyrimė dalyvavusių VTA specialistų teigimu, dažniausiai vaikai paėmimo iš šeimos situacijoje būna pasimetę ir išsigandę (7 pav.).

7 PAV. VAIKŲ ELGESYS PAĖMIMO IŠ NESAUGIOS APLINKOS METU

Vaiko paėmimas iš nesaugios šeimos aplinkos vaikams yra streso ir įtampos kupinas procesas dėl stabilaus prieraišumo santykių, ypač svarbių vaikystėje, nutraukimo (Nowling, 2003). Jis ypač sustiprėja neplanuoto perkėlimo atvejais, kai nei vaikas, nei tėvai nėra pasiruošę šiam sprendimui (Lamponen, Poso ir Burns, 2019; Mudaly ir Goddard, 2006). Anot Pölkki ir kt. (2012), vaikai šiame procese gali pasijusti aut-saideriais savo pačių gyvenime, nes neturi galimybės įtakoti to, kas vyksta su jais. Šiame kontekste verta atkreipti dėmesį į tai, kad planuoto vaiko paėmimo atveju vaikai patiria mažiau streso, lyginant su atvejais, kai paėmimas neplanuotas; autoriai tai siejo su vaiko pasirengimu ir išankstinės informacijos apie tolesnius veiksmus turėjimu (Baugerud ir Melind, 2012).

IŠVADOS

Tyrime dalyvavusiems VTA specialistams vaiko paėmimo funkcija reiškia vaiko gerovės užtikrinimą ir pagalbą šeimai, tačiau, nepaisant gerų ketinimų, siejasi su neigiamomis emocijomis: stresu, nerimu, abejonėmis, atsakomybe už priimtą sprendimą įvertinant ilgalaikes pasekmes, kurias atskyrimas turės vaikui, jo tėvams, pačiam darbuotojui.

Sprendimas dėl vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos priimamas neužtikrintumo ir neapibrėžtumo sąlygomis. Ne mažiau jis yra sudėtingas dėl pasekmių, kurias paėmimas gali sukelti vaikui ir jo tėvams. Netinkamo ar neadekvataus sprendimo priėmimo rizika yra susijusi su iššūkiais, kuriuos patiria vaiko teisių apsaugos darbuotojas, atvykęs į šeimą dėl grėsmės vaiko saugumui ir gerovei. Įvertinant įvairius vaiko paėmimo iš šeimos situacijos aspektus, pagrindinius darbuotojų patiriamus šiame procese iššūkius pagal jų specifiką galima skirstyti į kelias pagrindines grupes: pirmiausia – iššūkiai, susiję su profesinės misijos ir paėmimo situacijų sudėtingumu (apima kompleksines emocijas pripažįstant faktą, kad vaiką reikia paaimti iš šeimos; sunkią misiją padėti vaikui ir uždeda labai sunkią atsakomybės našta); itampa ir saugumo stoka konkrečiose situacijose (baimė dėl savo saugumo tėvų agresyvaus elgesio atveju, vaiko elgesys, kai reikia jį išvežti iš šeimos, aplinkybės, kai tenka meluoti vaikui vengiant jo pasipriešinimo, nepakankama informacija ir laiko stoka priimti tinkamą, pasvertą sprendimą) ir institucinės problemos (komandinio darbo nesklaidumai, skirtingas situacijos matymas, neigiamų emocijų nevaldymas, nepakankamas bendradarbiavimas ir kolegų įsitraukimas į konsultavimosi procesą).

Remiantis tyrimo duomenimis, vaiko paėmimo iš nesaugios šeimos aplinkos procesą labiausiai apsunkinančios priežastys yra susijusios su organizacine ir tarpžinybine parama, tėvų agresyviu elgesiu, baime, netikrumu ir nesaugumu bei laiko suvaržymais priimant sprendimą. Tikėtina, kad dėl dviejų pastarųjų priežasčių VTA specialistams vykdant vaiko paėmimo iš šeimos funkciją yra labai svarbu, kad abu į iškvietimą reagavę darbuotojai vienodai vertintų ir suprastų šeimos situaciją: konsultavimosi vienas su kitu procesas buvo apibūdinamas kaip ganėtina

intensyvus – teigiama, kad darbuotojai vienas kitą supranta „iš žvilgsnio“, o skirtingos nuomonės, atsiradusios vertinant šeimos situaciją, buvo siejamos su skirtinga ankstesne praktine specialistų patirtimi, asmenybės skirtumais ir skirtingu šeimos galimybių išspręsti savo problemas vertinimu.

REKOMENDACIJOS

Siekiant, kad VTA darbuotojai būtų pajėgūs įveikti jiems kylančius vaiko paėmimo situacijoje iššūkius ir ši veikla nesukeltų darbuotojų perdegimo, neigiamo nusiteikimo klientų atžvilgiu, svarbu, jog organizacija užtikrintų atitinkamas paramos priemones.

Labai dažnai darbuotojų patiriamos abejonės, nerimas, stresas vaiko paėmimo procese atkreipia dėmesį į organizacinės paramos poreikį, tiek siekiant išvengti darbuotojų perdegimo, tiek išlaikyti darbuotojų motyvaciją atliekamam darbui.

Svarbu skirti didelį dėmesį komandų, kurios vyksta į šeimas, formavimui, siekiant sukurti bendrą atliekamo darbo kultūrą ir vienas kito supratimą.

Kiekviena organizacija turėtų turėti aptartą ir išbandytą su darbuotojais konsultavimosi dėl sprendimo priėmimo procedūrą, numatančią pagrindinius tokio konsultavimosi principus.

Kadangi tyrimo duomenys parodė didelę žalą, kurią daro vaikams ir patiems darbuotojams jų melas paėmimo metu, tikslinga būtų organizuoti mokymus darbuotojams apie skirtingų amžiaus tarpsnių vaikų psichologiją, raidos ir bendravimo su jais ypatumus krizių atvejais.

LITERATŪRA

1. Arad-Davidzon, B., and Benbenishty, R. (2008). The role of workers' attitudes and parent and child wishes in child protection workers' assessments and recommendation regarding removal and reunification. *Children and Youth Services Review, 30*, 107–121.
2. Baugerud, G. A., and Melinder, A. (2012). Maltreated Children's Memory of Stressful Removals from Their Biological Parents. *Applied Cognitive Psychology, 26*, 261–270.

3. Berrick, J., et al. (2020). The formalized framework for decision-making in child protection care orders: a cross-country analysis. *Journal of European Social Policy*, 25(4), 366–378.
4. Broadhurst, K., and Mason, C. (2020). Child removal as the gateway to further adversity: Birth mother accounts of the immediate and enduring collateral consequences of child removal. *Qualitative Social Work*, 9(1), 15–37.
5. Broadley, K. (2016). Making the Decision to Remove a Child from Parental Care: Twelve Decision-Making Criteria. *Children Australia*, 41(2), 90–97.
6. Burns, K., and Christie, A. (2013). Employment mobility or turnover? An analysis of child welfare and protection employee retention. *Children and Youth Services Review*, 35, 340–346.
7. Cabiati, E. (2017). What would you learn to improve your work in child protection? Social workers' continuing education requests. *Social Work Education*, 36(3), 257–272.
8. Cabiati, E., Raineri, M. L., and Folgheraiter, F. (2018). Risk and protective factors among child protection social workers: a quantitative study. *European Journal of Social Work*, 353–366.
9. Calcaterra, V. (2014). *Affido partecipato. Come coinvolgere la famiglia d'origine*. Trento: Erickson.
10. Claiborne, N., Auerbach, Ch., Lawrence, C., Liu, J., McGowan, B. G., Fernandes, G., and Magnano, J. (2011). Child welfare agency climate influence on worker commitment, *Children and Youth Services Review*, 33(11), 2096–2102.
11. *Dictionary of Cambridge*. Prieiga per internetą: <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/challenge>.
12. Doyle Jr., J. J. (2007). Child protection and child outcomes: Measuring the effects of foster care. *American Economic Review*, 97(5), 1583–1610.
13. Font, S., and Maguire-Jack, K. (2015). Decision-making in child protective services: Influences at multiple levels of the social ecology. *Child Abuse and Neglect*, 49, 50–62.
14. Franklin, B., and Parton, N. [eds.]. (2014). *Social Work, the Media and Public Relations*. Routledge Revivals.
15. Hunt, S., et al. (2016). 'If I Feel Like This, How Does the Child Feel?' Child Protection Workers, Supervision, Management and Organizational Responses to Parental Violence. *Journal of Social Work Practice*, 30(1), 5–24.
16. Gambrell, E., and Shlonsky, A. (2000). Risk assessment in context. *Children and Youth Services Review*, 22, 813–837.
17. Garb, H. N. (2005). Clinical judgment and decision making. *Annual Review of Clinical Psychology*, 1, 67–89.
18. Kardelis, K. (2005). *Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai*. Šiauliai: Lucilijus.

19. Kim, H., and Hopkins, K. M. (2015). Child Welfare Workers' Personal Safety Concerns and Organizational Commitment: The Moderating Role of Social Support. *Human Service Organizations: Management, Leadership and Governance*, 39,101–115.
20. Knorth, E. J. (1998). You can't always get what you want... A selective review of studies on child placement and decision-making. *International Journal of Child and Family Welfare*, 3(2), 115–134.
21. de Kwaadsteniet, L. (2009). *Clinicians als mechanics? Causal reasoning in clinical judgment and decision making*. PhD dissertation. Nijmegen: IpskampDrukkers.
22. Lamponen, T., Poso, T., and Burns, K. (2019). Children in immediate danger: Emergency removals in Finnish and Irish child protection. *Child & Family Social*, 24, 486–493.
23. Lauritzen, C., Vis, S. A., and Fossum, S. (2018). Factors that determine decision making in child protection investigations: A review of the literature. *Child and Family Social Work*, 23(4), 743–756.
24. McFadden, P., Mallett, J., Campbell, A., and Taylor, B. (2018). Explaining self-reported resilience in child-protection social work: The role of organisational factors, demographic information and job characteristics. *British Journal of Social Work*, 49(1), 198–216.
25. Mažeikienė, N., ir Dorelaitienė, A. (2012). Darbo rinkos segregacija pagal lytį ar lyčių vaidmenų detradicionalizacija? *Acta paedagogica Vilnensia*, 29, 144–159.
26. Mills, S. M. (2012). Unconscious Sequences in Child protection Work: Case Studies of professionals' Experiences of Child removal. *Journal of Social Work Practice*, 26(3), 301–331.
27. Milani, L. et al. (2020). Familial risk and protective factors affecting CPS professionals' child removal decision: A decision tree analysis study. *Children and Youth Services Review*, 109, 1–8.
28. Morgan, H. C., Nolte, L., Rishworth, B., and Stevens, C. (2019). 'My children are my world': Raising the voices of birth mothers with substantial experience of counselling following the loss of their children to adoption or foster care. *Adoption & Fostering*, 43(2), 137–154.
29. Moore, L. J., Vine, S. J., Wilson, M. R., and Freeman, P. (2014). Examining the antecedents of challenge and threat states: the influence of perceived required effort and support availability. *International Journal of Psychophysiol*, 93, 267–273. doi: 10.1016/j.ijpsycho.2014.05.009
30. Mudaly, N., and Goddard, C. (2006). *The truth is longer than a lie: Children's experiences of abuse and professional interventions*. Jessica Kingsley Publishers.
31. Munro, E. (1996). Avoidable and unavoidable mistakes in child protection work. *British Journal of Social Work*, 26(6), 793–808.

32. Munro, E. (2008). Lessons from research on decision-making. In D. Lindsey, & A. Shlonsky (eds.), *Child welfare research: Advances for practice and policy* (pp.194–200). New York, NY: Oxford University Press.
33. Nowling, M. M. (2003). Protecting Children Who Witness Domestic Violence: Is Nicholson v. Williams an Adequate Response?. *Family Court Review*, 41(4), 517–526.
34. Parton, N. (2004). From Maria Colwell to Victoria Climbié: Reflections on public inquiries into child abuse a generation apart. *Child Abuse Review*, 13(2), 80–94.
35. Pölkki, P., Vornanen, R., Pursiainen, M., & Riikonen, M. (2012). Children's participation in child-protection processes as experienced by foster children and social workers. *Child Care in Practice*, 18(2), 107–125.
36. Sanford, N. (1966). *Self and society: Social change and individual development*. New York: Atherton.
37. Sankaran, V. S., and Church, C. (2016). Easy come, easy go: The plight of children who spend less than thirty days in foster care. *University Of Pennsylvania Journal Of Law And Social Change*, 19, 207–237.
38. Sankaran, V., Church, Ch., and Mitchell, M. (2019). A Cure Worse Than the Disease? The Impact of Removal On Children and Their Families. *Marquette Law Review*, 102(4), 1161–1194.
39. Shin, J. (2011). Client Violence and Its Negative Impacts on Work Attitudes of Child Protection Workers Compared to Community Service Workers. *Journal of Interpersonal Violence*, 26(16), 3338–3360.
40. Syrstad, E., and Slettebø, T. (2020). To understand the incomprehensible: A qualitative study of parents' challenges after child removal and their experiences with support services. *Child and Family Social Work*, 25, 100–107.
41. Strolin-Goltzman, J., et al. (2016). Building a landscape of resilience after workplace violence in public child welfare. *Children and Youth Services Review*, 71, 250–256.
42. Titterton, M. (2005). *Risk and risk taking in health and social welfare*. London: Jessica Kingsley.
43. Truter, E., Theron, L., and Fouche, A. (2018). No strangers to adversity: Resilience-promoting practices among South African women child protection social workers. *Qualitative Social Work*, 17(5), 712–731.
44. Žalimienė, L., Gvaldaitė, L., Gevorgianienė, V., Petružytė, D., Seniutis, M., ir Šumskienė, E. (2020). Vaiko teisių apsaugos specialistų darbo organizavimo klausimai teisinio reglamentavimo kontekste. *Socialinis darbas. Patirtis ir metodai*, 25(1), 27–46.
45. Wall-Wieler, E. (2018). *Maternal responses to having a child taken into care*. PhD dissertation. University of Manitoba, Winnipeg.

**VIOLETA GEVORGIANIENĖ, JŪRATĖ CHARENKOVA, LIJANA GVALDAITĖ,
DONATA PETRUŽYTĖ, MIROSLAVAS SENIUTIS, EGLĖ ŠUMSKIENĖ,
LAIMUTĖ ŽALIMIENĖ**

CHALLENGES FACED BY CHILD PROTECTION WORKERS
IN THE PROCESS OF CHILD REMOVAL FROM AN UNSAFE
FAMILY ENVIRONMENT

SUMMARY

The article analyses the challenges faced by child protection workers when they come to a family and have to decide whether to take a child out of an unsafe family environment. The identification of these challenges is important in order to reduce the risk of inadequate decision-making and the negative consequences of this decision for the well-being of both the child and the family, as well as the employee herself. On the other hand, because challenges are understood not only as situations that require a great deal of mental or physical effort on the part of the employee to solve them successfully, but also as an opportunity to test one's abilities and powers, they can be seen as a motivating factor. A survey of child protection workers implementing the function of child removal allowed identifying a number of key challenges facing these specialists. First, there are challenges associated with treating one's activities as a professional mission and the complexity and contradictions of removal situations to accomplish that mission. Second are the challenges posed by the behaviour of parents and children, which sometimes threaten the safety of workers, and the stress and tension experienced when they have to lie to a child to avoid her resistance. Third, there are challenges relating to the uncertainty caused by the lack of information and the limited time allocated to make a decision, because the action must be taken "here and now". Last, there are challenges arising from institutional, organisational problems, such as insufficient organisational support, teamwork problems, and insufficient cooperation with other institutions. In order for child protection workers to be able to successfully overcome challenges and be motivated to work, it is important to ensure comprehensive organisational support, strengthen trust relations with managers, implement traditions of practice reflection, and pay sufficient attention to the composition of teams formed.

Keywords: *child rights protection workers, child removal, decision making.*